

ELS PRIMERS ANYS DEL CLUB ESPORTIU CONSTÀNCIA. CONTEXT HISTÒRIC, PANORAMA ESPORTIU I RELLEVÀNCIA SOCIAL A MALLORCA

Manuel García Gargallo

Doctor en Història Contemporània. Universitat de Barcelona.

Paraules clau: Inca, futbol, esport, societat, història.

Resum. *El 2 de desembre de 1922 va néixer a Inca el Constància FC, secció de futbol de la societat de socors mutus La Constància. Des de llavors, ara fa cent anys, l'entitat ha estat referent esportiu, però també social, sentimental i cultural de la ciutat. Per això, cal examinar-la des dels inicis per entendre com es va originar, més enllà d'un enfocament simplement esportiu. Així, aquesta ponència inaugural pretén mostrar a grans trets el marc històric i social d'una entitat que va esdevenir referent de la societat inquera i, fins i tot, icona esportiva de la Part Forana de Mallorca.*

Keywords: Inca, football, sport, society, history.

Abstract. *On December 2, 1922, Constància FC was born in Inca, the football section of the La Constància mutual aid society. Since then, now one hundred years ago, the organization has been a sporting but also a social, sentimental and cultural benchmark for the city. For this reason, it is necessary to examine it from the beginning to understand how it originated, beyond a simple sporting approach. Thus, this inaugural presentation aims to show in broad terms the historical and social framework of an entity that became a reference in society of Inca and, even, a sporting icon of Part Forana of Mallorca.*

1. INTRODUCCIÓ

El Constància és un referent de la societat inquera des de fa just cent anys. Fa temps que ha deixat de ser-ho en l'àmbit exclusivament esportiu per esdevenir social, sentimental i cultural. Un patrimoni sociològic que ha perviscut i s'ha transmès durant generacions, que cal valorar des dels inicis per entendre amb perspectiva els motius que el varen originar, que van més enllà de la simple afició a l'esport de la pilota. Per això, cal mostrar una panoràmica general d'aquells anys que ajudi a entendre com es va originar aquesta societat esportiva, referent esportiu i social de la ciutat i, fins i tot, símbol esportiu de la Part Forana durant dècades.

Figura 1. Escut del Constància FC
(*Llibre d'or del futbol català*, 1928).

2. MARC HISTÒRIC. ARRIBADA DEL FUTBOL A MALLORCA

Figura 2. Club España (Palma) i Club Barcelonés (*Los Deportes*, 18 de gener de 1903).

Els primers conjunts futbolístics organitzats a Mallorca, els localitzam a finals de 1902, amb la creació del Club España, secció vinculada al Círculo Ciclista, societat palmesana dedicada a la pràctica del ciclisme. Poc després, a mitjan 1903, naixeria la secció de l'altra gran societat esportiva de Ciutat:

el Veloz Sport Balear (també dedicada al ciclisme), que al capdavant es convertiria en la més estable durant aquells primers anys. Per tant, els inicis del futbol a Mallorca foren un fenomen primordialment urbà, reduït a Palma i a alguns focus esporàdics sorgits arreu de l'illa, però en general breus i poc transcendents. Des de llavors i durant gairebé vint anys, el futbol va ser un fenomen profundament irregular, amb alts i baixos constants, que impedi- ren la seva consolidació com a fet social de rellevància.

Els factors, a grans trets, foren els següents:

En primer lloc, la composició social dels seus integrants. El practicant mitjà era inicialment de classe alta i mitjana (tots dos, segments socials molt escas- sos per ser significatius), que el varen adoptar com una distracció més, mentre que les classes populars en quedaren inicialment al marge. Això el va estigma- titzar, i encara haurien de passar uns anys per desfer-se d'aquesta etiqueta.

En segon lloc, cal destacar la irregularitat d'aquests primers practicants. Llavors el futbol estava totalment mancat de preparació específica, orga- nització coordinada arreu i ambició competitiva. En suma, va ser concebut com una distracció vinculada a l'oci i, per això, supeditat al caprici i les apetències dels seus practicants.

Figura 3. Secció de futbol del Veloz Sport Balear (*Los Deportes*, 28 de febrer de 1909).

En tercer lloc, varen passar bastants anys fins que per fi va sorgir un organisme federatiu oficial que donàs estabilitat a la seva pràctica. Així, mentre a la Península sorgien arreu federacions territorials durant les dècades de 1900 i 1910 que varen ajudar a l'increment de la seva pràctica, a l'arxipèlag això no succeí fins ben entrada la dècada de 1920.

Finalment, durant aquells anys el sorgiment de l'esport com a fenomen social de masses ja era una realitat; però l'esport que va aglutinar les preferències populars fou el ciclisme, especialment en la modalitat de pista (de fet, els primers conjunts palmesans no tenien un terreny de joc reglamentari, sinó que jugaven en l'espai central dels velòdroms ja existents a Palma). El ciclisme va omplir una demanda emergent, però encara escassa i també irregular per poder diversificar-se en diferents esports.

Figura 4. Reial Societat Alfons XIII FC (*Baleares*, 7 d'abril de 1917).

Tot això va fer que, en comparació amb l'Estat, a les Illes Balears el futbol arrelàs relativament tard. Així, la primera societat futbolística estable a Mallorca no es va crear fins al 1916: la Reial Societat Alfons XIII FC, actual Reial Mallorca, quan ja hi havia diversos campionats oficials funcionant arreu de la Península, organitzats per les respectives federacions territorials. D'altra banda, la competició federada local no va arribar fins al 1923.

3. EL CAS D'INCA

Si ens fixam en el cas concret d'Inca, a finals del segle XIX la ciutat gaudia d'un moviment associatiu important com a resposta a necessitats de tot tipus: culturals, assistencials, educatives, gremials, etc. Aquestes entitats naixien per proporcionar uns serveis, defensar uns interessos o, simplement, per gaudir d'un esbarjo organitzat. A més, l'associacionisme facilitava als seus membres canals de comunicació per estar al dia de les darreres novetats en el seu àmbit específic; una d'elles va ser el fenomen esportiu, tot i que encara sense entitat pròpia.

Val a dir que l'associacionisme inquer gaudia d'una força considerable; i l'àmbit esportiu ens deixa un cas ben paradigmàtic del seu potencial, en arribar a ser fins i tot capdavanter. Com hem esmentat abans, el ciclisme va ser el primer esport que va arrelar a l'illa fins a convertir-se en fenomen social de masses. La bicicleta fou concebuda primer com a instrument d'oci; després, com a eina de treball i transport; i finalment, com a vehicle de competició. En aquest aspecte, durant uns pocs anys, Inca en fou capdavantera.

Figura 5. Club Velocipedista Inca (*La Bicicleta*, 16 de maig de 1899).

El 1897 es va fundar el Club Velocipedista Inca, societat recreativa i esportiva dedicada a la pràctica i al foment del ciclisme. L'entitat va arrencar amb força: aviat va construir un velòdrom als terrenys denominats camp de sa Mostra, actualment plaça de Mallorca, i que fou inaugurat el 29 de maig de 1898.

La societat va aixecar devora el local social, que fou inaugurat el 20 d'octubre del mateix any. Actualment l'edifici encara existeix, usat com a habitatge; encara manté a la façana la inscripció "Club Velocipedista Inca" i es troba inclòs al Catàleg de patrimoni municipal. En aquest local es va constituir la Unión Velocipédica Balear (actual Federació de Ciclisme de les Illes Balears) el 25 de juny de 1899, i per novembre es va córrer al velòdrom l'edició anual del Campionat de Balears, fins llavors sempre disputat a Palma. Fou guanyat, per cert, pel ciclista local Joan Rosselló.

En poc temps Inca havia esdevingut capital del ciclisme mallorquí. Però per motius desconeguts la societat va entrar en crisi, i devers 1901 tot havia desaparegut. El velòdrom fou esbucacat, el local traspassat i la societat rebatejada anys després com a Club Central, en perdre la finalitat esportiva inicial i convertir-se en un club social més, atès que els seus membres varen abandonar la pràctica ciclista. En pocs anys havia sorgit un esplèndid present esportiu que, amb la mateixa rapidesa, es va esvaïr.

El cas del Club Velocipedista Inca ens mostra quin era llavors el tarannà general d'aquells anys: l'esport era una moda, distingida i excèntrica, en mans d'una minoria àvida de novetats i amb prou recursos per fer-la realitat, però massa inconsistent per consolidar-lo com un fet social massiu i reconegut.

4. EL TORNEIG DEL CENTRO INSTRUCTIVO (1910)

A Inca trobam un altre cas posterior, aquest ja relacionat amb el món futbolístic. El març de 1910 es va constituir el primer equip de futbol de la ciutat: el Foot-Ball Club Inca, secció esportiva del Centro Instructivo, coneguda societat recreativa de la ciutat. Alhora, es tracta dels primers senyals de pràctica organitzada d'aquest esport a Inca.

La secció va començar amb empena i recursos. Així, el 23 de març ja inaugurava el seu terreny de joc amb un partit contra l'equip més potent aquells anys a Mallorca: la secció de futbol del Veloz Sport Balear. L'encontre va acabar amb un resultat clar per als visitants (1-4), atesa la seva major experiència. Encara no coneixem el nom ni la ubicació exacta d'aquest camp, que, en tot cas, va tenir una vida molt curta.

Durant el mes d'abril la flamant secció del Centro Instructivo va anunciar l'organització d'un torneig. Un fet insòlit, atesa la manca de tradició futbolística a Inca i la manca gairebé absoluta de competicions en aquells anys arreu de Mallorca. No obstant això, el torneig va comptar amb cinc equips: Hispania, Mallorquin, Palma i Veloz Sport Balear, a més del FC Inca com a organitzador. El torneig fou conegut pel nom de l'entitat organitzadora (Torneo Centro Instructivo de Inca) i es tracta de la tercera competició mai organitzada a Mallorca després del Campionat de Mallorca (1904) i el Campionat de Balears (1908-09), organitzats a Palma. Malgrat el nom de "campionat" aquests tornejos no eren oficials, atès que mancava l'ens federatiu que marqués les pautes; així, el torneig del Centro Instructivo té la mateixa consideració que la resta de tornejos durant l'etapa prefederada.

Torneig	Organitzador	Any	Campió	Subcampió
Campionat de Mallorca (*)	Veloz Sport Balear	1904	Veloz Sport Balear	FC Balear
Campionat de Balears	Veloz Sport Balear	1908-09	Club Mahonés	Veloz Sport Balear
Torneig Centro Instructivo (*)	Centro Instructivo	1910	Veloz Sport Balear	FC Inca
Campionat de Mallorca (*)	Veloz Sport Balear	1913	Veloz Sport Balear	Palmesano FC
Campionat de Balears (*)	Veloz Sport Balear	1915-16	Veloz Sport Balear	Mahón FC
Campionat de Mallorca (*)	RS Alfons XIII FC	1917	Alfons XIII	Alfons XIII (reserva)
Campionat de Balears	RS Alfons XIII FC	1919	Alfons XIII	Mahón FC

Taula 1. Tornejos de futbol celebrats a Mallorca, etapa prefederada.

(*) No varen finalitzar per causes diverses, i les posicions es corresponen amb les classificacions d'aquell moment.

Així i tot, el torneig no es va disputar al camp del Centro Instructivo recentment inaugurat, sinó al Velòdrom de Tirador de Palma, propietat del Veloz Sport Balear. Es va actuar així tal vegada per facilitar la inscripció d'equips en el torneig, atès que Palma era l'únic lloc amb certa activitat futbolística, i de fet tots els apuntats foren d'allà, llevat de l'equip organitzador; o perquè hi havia qualche problema amb el camp dels inquers, recentment inaugurat.

Per tant, el torneig havia de tenir lloc al Velòdrom de Tirador entre maig i juny de 1910, amb cinc equips i un total de deu partits. Durant la competició va quedar clar que destacaven dos equips: d'una banda, el Veloz i, de l'altra, l'Inca. El matx que els havia d'enfrontar esdevingué decisiu, i així va ser: va acabar amb polèmica. Hi hagué protestes i tensions que no foren resoltes adequadament, i als pocs dies desaparegué dels mitjans escrits qualsevol menció al torneig. Potser els organitzadors el varen cancel·lar, o els propietaris del terreny de joc varen retirar el Velòdrom de Tirador per a la competició.

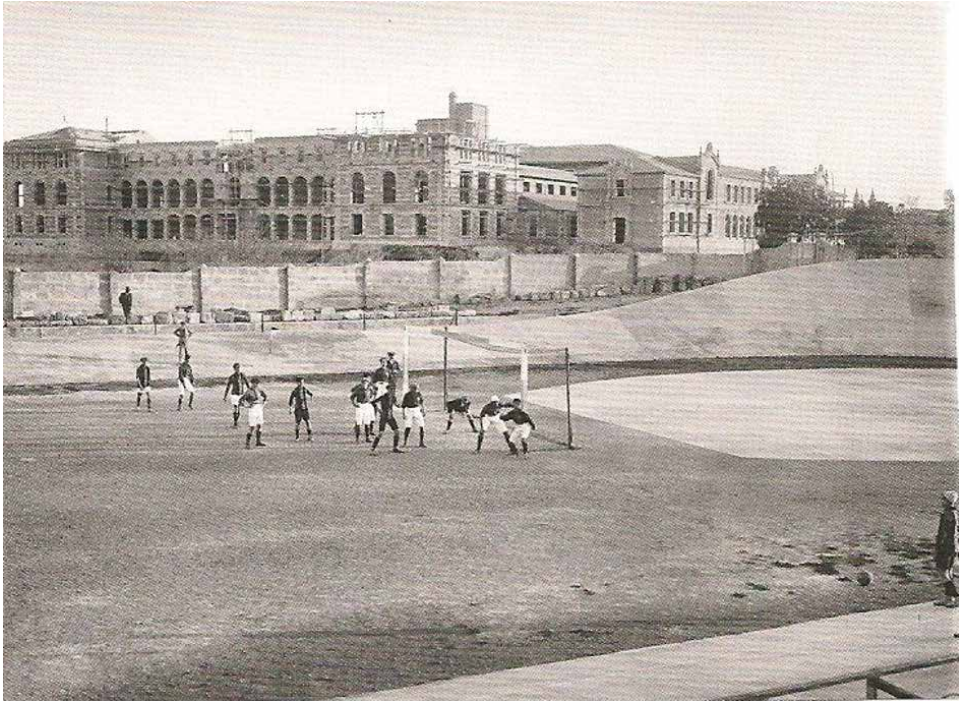

Figura 6. Velòdrom de Tirador (Palma). Partit entre el Veloz Sport Balear i l'Atletic FC de Sabadell, 7 o 8 de desembre de 1913.

En qualsevol cas, els fets foren de tal transcendència que l'equip inquer es va esvaïr del tot, així com qualsevol menció a la secció. Des de llavors desaparegué completament qualsevol activitat futbolística organitzada a la ciutat.

Aquesta situació es va perllongar durant deu anys, ja que ningú en va prendre el relleu. El cas del Centro Instructivo és paradigmàtic de nombroses iniciatives d'aquells anys: fort entusiasme inicial i desfeta/desànim total quan hi havia qualche obstacle o incident, que provocava la desaparició del projecte; com diu la dita, "arrencada de cavall i frenada d'ase". Això va impedir planificar cap projecte futbolístic seriós a Mallorca durant gairebé vint anys.

5. L'AUGE FUTBOLÍSTIC DE 1920

Aquesta situació es prolongà arreu de Mallorca fins a l'any 1920. Durant anys el futbol mallorquí patí alts i baixos constants, sense cap organització coordinada, reduït quasi exclusivament a Palma a excepció de casos puntuals com el del Centro Instructivo; però ja estava preparat per fer el salt de qualitat. Devers el 1920 el futbol ja no era patrimoni dels estaments privilegiats: havia arribat a les escoles, com a part de l'esbarjo infantil, i fins i tot a les classes d'educació física, cosa que suposava cert mestratge, coneixement i planificació.

D'altra banda, també era present a través de l'Església, als seus centres educatius, congregacions marianes o a les parròquies en moments d'esbarjo, o com a part integrant de moments d'oci organitzat i recreació. El futbol penetrava gradualment a la societat, ja era un fet transversal socialment, i progressivament arribava a totes les capes socials, tot i que encara predominava l'enfocament dirigit cap a l'esbarjo dels infants (només els nins) o com a vehicle per practicar exercici físic. En canvi, encara no existia com a espectacle, fenomen de masses o competició.

Fou llavors quan començaren a aflorar conjunts, més estables i actius, partits i petits tornejos es multiplicaren arreu i, a més, per tot Mallorca, no obstant això, sense una autonomia jurídica plena, ja que naixien majoritàriament com a seccions esportives emparades per entitats amb altres finalitats, esportives o no.

Figura 7. El Balears FC amb la copa de subcampió de la Copa Ajuntament, 1921 (Arxiu Hilari Llabrés Esquilas).

Així, el principal torneig de futbol disputat a Mallorca durant 1921 va ser la Copa Ajuntament de Palma. Hi varen concórrer vuit equips, tots de Palma, i només dos eren clubs: el campió del torneig, la RS Alfons XIII FC, i el subcampió, el Balears FC, que encara existeixen avui amb els noms de

Reial Mallorca i Atlètic Balears, respectivament. Els sis restants eren seccions esportives: Asistencia Palmesana, Centro Republicano, Creu Roja, Español, La Protectora, Unión Protectora Mercantil i Veloz Sport Balear. En pocs anys aquestes sis seccions desaparegueren, substituïdes per associacions futbolístiques nascudes exclusivament per a la pràctica futbolística, i només sobrevisqueren els dos clubs abans esmentats.

6. FUNDACIÓ DE L'INQUENSE I DEL CONSTÀNCIA

Aquest auge futbolístic també va afectar Inca, on en poc temps aparegueren dues seccions futbolístiques (no clubs esportius), transcendents en la història del futbol local. En primer lloc, el 28 de juliol de 1921 naixia el Foot-Ball Club Inquense, a l'aixopluc del Centro Instructivo. Per tant, es tracta del ressorgiment de la breu secció futbolística de l'any 1910. Sabem que duia colors blau i grana (encara en desconeixem el motiu) i que el 29 de juliol va inaugurar terreny de joc a Son Vic, devora de la carretera de Llubí, amb un partit contra el Montepío de l'Arraval de Santa Catalina (Palma), guanyat pels visitants (1-3).

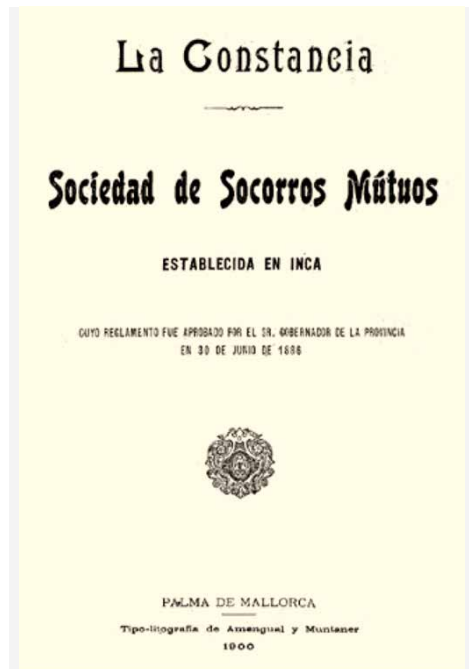

Figura 8. Reglament de la Sociedad de Socorros Mútuos La Constancia (Amengual i Muntaner, 1900).

Un any i mig després, el 2 de desembre de 1922, fou creada una altra secció de futbol a la Sociedad de Socorros Mutuos La Constancia, societat mutual de caràcter obrer. L'entitat havia començat les seves activitats el 1886, tenia la seu al carrer Major, i va arribar a ser una de les més importants de la ciutat en l'àmbit social i assistencial durant dècades a Inca. Curiosament, el destí va fer que anys després el Centro Instructivo i La Constancia unissin forces anys en una sola entitat com La Constancia-Centro Instructivo, fins a desaparèixer molt més endavant, el 13 de abril de 1989.

Tornant al futbol, el 26 de desembre de 1922 la secció de futbol de La Constància va jugar el seu primer partit. Fou precisament al camp del FC Inquense, que s'havia consolidat com el principal equip de la ciutat, atès que duia un any i mig d'avantatge als constanciers i tampoc havia sorgit cap altra entitat esportiva de pes. El resultat fou esperançador per als nouvinguts, amb un 0-2 favorable al Constància.

Èl nuevo equipo F. C. La Constància.—(Foto Roig)

Figura 9. Una de les primeres formacions del Constància (*Baleares Deportiva*, 27 de febrer de 1923).

A partir de llavors, la secció de futbol de La Constància va iniciar una singladura esportiva que al seu començament fou poc encoratjadora. A tall d'exemple, feim un repàs d'alguns dels resultats obtinguts aquells primers mesos: el 18 febrer de 1923 va inaugurar el seu primer camp a Sant Domingo, amb un partit contra l'Isleño FC d'Alaró (derrota per 0-2); el 2 d'abril va rebre el potent Alfons XIII FC (derrota per 0-1); devers el maig, un nou derbi local contra l'Inquense (derrota per 1-3); i el 3 de juny rebia el Baleares FC (derrota per 0-3).

Però a diferència d'altres casos, com els abans exposats del Club Velocipedista Inca de 1897 o el Centro Instructivo de 1910, el Constància va demostrar que el seu sorgiment no era fruit d'una moda temporal ni es va deixar anar davant les primeres dificultats esdevingudes, i va sobreviure: va perseverar i es va consolidar gradualment fins que els resultats varen arribar. Així, el 28 juliol de 1924, festivitat dels sants Abdó i Senén, es va jugar un nou

derbi entre l'Inquense i el Constància. En aquest cas la victòria fou per als constanciers (4-2), i l'Inquense sí va caure en els vicis esmentats: en veure's gradualment superat esportivament pel seu rival local, a finals d'aquell any, es va dissoldre, i els seus jugadors passaren a enfortir la plantilla del Constància. Ben aviat Inca perdé la possibilitat de mantenir un derbi local, amb totes les emocions que això comporta; però, a canvi, va guanyar un equip socialment i esportivament molt més potent i prometedor. A partir de llavors, l'ascens del Constància fou gradual, però sense aturada.

Figura 10. Formació del Constància (*Sport Balear*, 15 de novembre de 1924).

7. PRIMERS ANYS DEL CONSTÀNCIA A LA COMPETICIÓ FEDERADA

Paral·lelament al naixement i gradual enfortiment del Constància, el futbol mallorquí assolí l'entesa i el potencial suficients per poder organitzar-se. Així, el 4 de novembre de 1923 es va constituir a Palma el Comitè Provincial Balear, organisme depenent de la Federació Catalana de Futbol que va organitzar el primer campionat oficial de Mallorca per a la temporada 1923-24. D'inici només va comptar amb quatre equips: RS Alfons XIII FC, Balears FC, Regional FC i Unión Protectora Mercantil (conegut com a UPM). Només hi havia una categoria, i tots els equips eren de Palma, però s'havien col·locat les bases per ampliar la competició.

Per a la temporada 1924-25 la competició es va ampliar sensiblement: va passar de 4 a 21 equips, distribuïts en primera categoria (grup únic) i segona categoria (tres grups d'àmbit geogràfic). La primera categoria, a més, fou ampliada amb dos equips més: el FC Manacor... i el Constància, que varen ingressar-hi directament, sense disputar cap fase classificatòria. Sembla clar que el Comitè Provincial Balear pretenia amb aquesta decisió convertir la primera categoria en un torneig d'àmbit insular, no reduït a equips de Palma, per enfortir la tendència de creixement arreu de Mallorca i fomentar rivalitats interregionals, que anassin més enllà de la capital. Això dona la mesura del potencial que a mitjan 1924 ja havia assolit el Constància en menys de dos anys d'existència, ja que fou l'opció preferida en detriment de l'Inquense (que fou ubicat a la segona categoria i no va arribar a debutar, atès que desaparegué poc després) i fou avaluat com un equip amb suficient entitat per competir amb clubs palmesans molt més forts i experimentats.

Així i tot, el debut dels constanciers no fou pas bo, i aquella temporada perderen tots els partits de lliga. Però la fortuna els va somriure novament, perquè es va dur a terme una nova ampliació de la primera categoria per a la temporada 1925-26, la qual cosa va evitar el descens. D'aquí en endavant ja no tornaren a sofrir i en anys posteriors, temporada rere temporada, el seu potencial va anar creixent fins a consolidar-se a la primera categoria del Campionat de Mallorca.

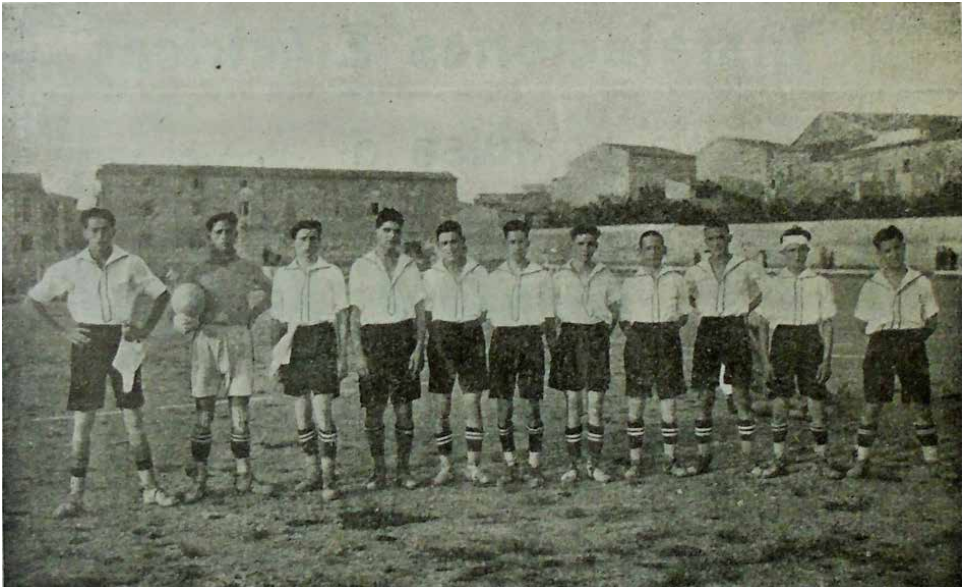

Figura 11. Formació del Constància (*Sport Balear*, 15 d'agost de 1925).

Al mateix temps, el Constància traspassava fronteres i es convertia en un dels referents esportius de l'illa; en primer lloc, en qualitat d'equip de futbol més destacat de la Part Forana enfront dels equips de Palma, especialment RS Alfons XIII FC i Balears FC; i en segon lloc, com a equip d'arrels populars i treballadores, d'acord amb l'essència de la societat de socors mutus que l'havia creat, en contraposició a la societat futbolística més potent de Mallorca: la RS Alfons XIII FC, nascuda i finançada des dels seus inicis pels sectors socials més poderosos socialment i econòmicament. En aquest últim cas, amb el Balears FC les simpaties eren majors, atesa l'extracció social humil i treballadora comuna a sengles entitats.

Per tant, aviat el Constància va transcendir l'esport de la pilota i la ciutat d'Inca fins a esdevenir un símbol social, de classe i de pensament arreu de la Part Forana de Mallorca, nascut a partir de l'afició i la pràctica esportiva, i que alhora es projectava socialment a partir de l'esport.

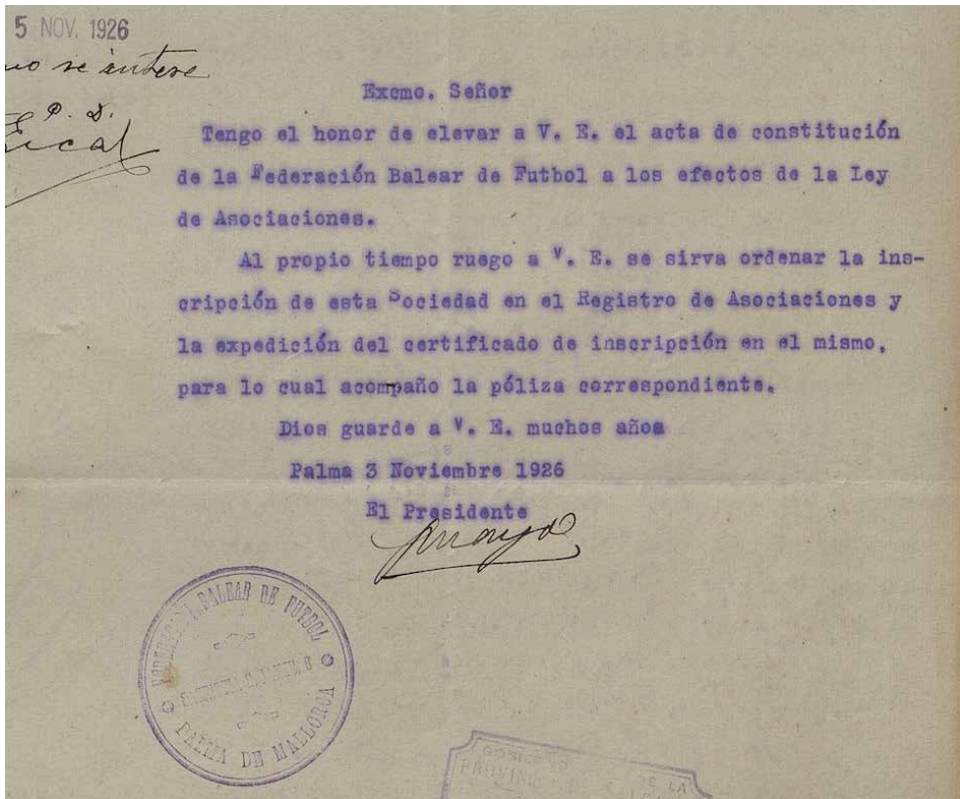

Figura 12. Constitució de la Federació Balear de Futbol, 1926 (Registre d'Associacions del Govern Civil, Arxiu del Regne de Mallorca).

8. CONVERSIÓ EN SOCIETAT ESPORTIVA

Durant els primers anys de vida, el Constància es va convertir en una *rara avis* del futbol mallorquí. Nascut l'any 1922 com a secció esportiva d'una entitat de socors mutus, el seu cas era paral·lel al de molts altres equips sorgits arreu al caliu d'una entitat amb finalitats diverses, especialment a Palma. No obstant això, a mitjans dels anys 20 totes aquelles seccions havien desaparegut o els seus integrants s'havien reorganitzat en societats independents, de nova fornada i amb una finalitat exclusivament esportiva. La creació de la competició federada havia afavorit aquest procés, ja que un dels requisits per poder participar a la competició oficial era estar inscrits en el Registre d'Associacions. Mentrestant, però, el Constància continuava essent una secció de La Constancia.

Aquesta situació es va perllongar fins al 19 de juny de 1929, quan el Govern Civil de les Illes Balears aprovà els Estatuts i el Reglament de la societat esportiva Constancia Foot-ball Club, amb seu a la plaça Major, núm. 7. En aquell moment, els constanciers eren jurídicament una relíquia (i fins a cert punt, una anomalia) supervivent dels primers temps del futbol mallorquí, atès que eren l'única secció esportiva supervivent de les esmentades abans, gradualment substituïdes per clubs de futbol. Ara sí, la secció esportiva de la Sociedad de Socorros Mutuos La Constancia deixava d'existir i naixia el club de futbol; això sí, des d'un punt de vista estrictament jurídic, ja que la seva naturalesa continuava sent la mateixa amb continuïtat total, i la transformació va ser purament jurídica. Fins i tot en això el Constància fou diferent a la resta.

Durant els anys 30 l'ascens esportiu i social del Constància no tengué aturada. Els grans èxits esportius arribaren durant la dècada amb la consecució dels campionats de Mallorca de 1932-33, 1933-34 i 1934-35. Això li va donar dret a participar a la Copa d'Espanya (actual Copa del Rei) en qualitat de campió territorial (tot i que no va superar la primera ronda en cap ocasió), i destacà amb llum pròpia l'eliminàtoria contra el FC Barcelona el març de 1934 (0-1 a Inca i 2-0 a Barcelona). També es va proclamar campió de Balears en una ocasió, el 1935.

9. GUERRA CIVIL

Per anar acabant aquesta visió general dels primers anys del Constància d'Inca, és imprescindible esmentar el període de la Guerra Civil, amb el qual queda pendent encara dur a terme un estudi exhaustiu de les vicissituds viscudes pel club inquer. Pel seu caràcter treballador, humil i compromès ideològicament de molts dels seus aficionats i jugadors, el Constància va ser una de les entitats esportives més castigades pel nou règim arran del cop d'estat, una època que fins fa pocs anys va restar totalment oblidada i amagada.

Figura 13. Els germans Sancho Jorques, jugadors assassinats durant la Guerra Civil (Arxiu Antoni Janer Torrens).

A manca de més investigacions, avui sabem que durant la Guerra Civil fins a quatre jugadors del Constància foren executats; d'una banda, els germans Josep, Emili i Antoni Sancho Jorques, originaris de Moixent (País Valencià) i treballadors de la indústria sabatera. Poc després d'esclatar el cop d'estat foren enviats a la presó de Sant Domingo, després a la de Can Mir (Palma) i finalment foren afusellats el 12 de març de 1937, al Cementeri de Porreres. La seva memòria fou reconeguda públicament fa relativament molt poc temps, amb la descoberta d'una placa el 23 de febrer de 2019.

De l'altra, un quart jugador, Melcior Gornés, sabater originari de Ciutadella, fou assassinat a l'Arenal (Lluçmajor), enmig del carrer, a garrotades. La seva germana, Maria Gornés, afiliada a les Joventuts Socialistes Unificades, fou condemnada a trenta anys de presó.

A més, el Club tengué tres dels seus dirigents represaliats; en primer lloc, Miquel Pujadas Estrany, fundador de l'equip constancienc. L'octubre de 1936 fou empresonat a Sant Domingo i després posat en llibertat vigilada.

Figura 14. Marc Ferragut Fluxà, un dels dirigents represaliats durant i després de la Guerra Civil.

En segon lloc, Miquel Beltran Planas, qui fou primer president del Club. Fou batle d'Inca entre 1933 i 1936, després del cop d'estat fou empresonat durant uns anys i al cap d'un temps va poder recobrar la llibertat. A més, el seu germà Bernat Beltran va ser afusellat al Cementeri de Porreres.

Finalment, Marc Ferragut Fluxà, qui fou primer entrenador de l'equip. Fou industrial sabater i regidor de Cultura a l'Ajuntament inquer entre 1931 i 1936. En esclatar la guerra es trobava a la Península i en tornar a Mallorca, una vegada acabada, fou empresonat i sotmès a un consell de guerra, però va poder sortir en llibertat vigilada. Posteriorment fou conegut per construir l'Auditori de Palma, inaugurat el 1969.

En total, una vintena d'inquers foren assassinats durant la Guerra Civil i molts d'altres represaliats. El Constància, per la naturalesa treballadora, esquerrana i compromesa ideològicament de molts dels seus membres, fou una de les entitats més colpejades arran el cop d'estat, i alhora silenciades durant molt de temps per aquest fet. Avui tots els represaliats de la ciutat són honorats al *Monument del Silenci*, al centre d'Inca; però encara cal que l'entitat constanciera incorpori i reivindiqui aquesta etapa de la seva història.

10. VÍCTIMES I BOTXINS

Els jugadors i dirigents constanciers esmentats, en qualitat de derrotats, varen romandre en l'oblit durant molts anys. També familiars, amics i companys seus, hagueren de mantenir silenci i sofrir algun tipus de represàlia.

Figura 15. Escamot de la Falange Española a Porreres. En el centre, el més alt, Lluís Sitjar (Wikipedia).

En aquesta imatge (fig. 15) tenim l'altre extrem. Correspon a la Falange Española de Porreres. En el centre, el més alt de tots, podem veure una destacada personalitat del món polític del moment, però també futbolístic: es tracta de Lluís Sitjar Castellà, qui fou president del CD Mallorca (abans RS Alfons XIII FC) en tres etapes diferents (1926-27, 1930-31 i 1943-46). Durant l'última, ja en plena dictadura franquista, Sitjar va impulsar la construcció de l'estadi des Fortí, inaugurat el 1945. Més endavant (1955) fou rebatejat amb el seu nom, poc abans de la seva mort. L'estadi va mantenir el nom de Lluís Sitjar fins al seu enderrocament el 2014. Un any després, la grada d'animació del nou terreny de joc mallorquinista fou batiada amb el seu nom (en aquest cas, l'estadi municipal de Son Moix). Així, Lluís Sitjar ha estat sempre una personalitat reconeguda del mallorquinisme i homenatjada en vida, i ha esdevingut símbol del seu club durant dècades i fins avui.

Gràcies a les investigacions de l'historiador porrerenc Bartomeu Garí Salleras, avui sabem que Lluís Sitjar va ser un criminal de guerra involucrat en les execucions indiscriminades dutes a terme a Porreres (d'on Sitjar era originari, tot i haver nascut a Palma). Malgrat aquesta circumstància, l'estadi del RCD Mallorca va mantenir el nom de Lluís Sitjar fins a la seva demolició: durant 60 anys. Ara, el seu nom perviu en la grada d'una instal·lació municipal.

Aquest fet contrasta fortament amb la situació dels germans Sancho i Melcior Gornés, eliminats físicament i oblidats forçosament durant dècades per la seva condició de perdedors de la Guerra Civil; i no només entre historiadors o els mateixos inquerers, sinó dins el seu propi club, el Constància. Sengles casos, Lluís Sitjar i els germans Sancho, il·lustren el destí totalment oposat de personalitats vinculades a l'esport segons el seu posicionament ideològic personal, i les conseqüències del qual varen anar més enllà de l'acabament de la dictadura franquista, atès que l'exaltació i de l'oblit dels uns i els altres encara es manté avui, gairebé 45 anys després de l'aprovació de l'actual règim constitucional.

11. VICTÒRIA CONTRA EL BARÇA

Finalment, per acabar aquesta visió general dels primers anys del Club constancier amb bon regust de boca, plasmarem una anècdota quasi desconeguda, però molt vistosa, i com no pot ser d'altra manera, de caràcter futbolístic. Es tracta d'un partit jugat pel Constància a Barcelona, en el camp de les Corts, propietat del FC Barcelona. Tengué lloc el 25 de desembre de 1941, i el resultat final fou... de 4 gols a 5 (amb parcials de 0-3 al descans i d'1-5, ben entrada la segona part). Així doncs, el Constància és un dels equips que ha tengut el pri-

vilegi de guanyar l'equip blaugrana en el seu camp. I no només això: ha estat un dels pocs capaç de marcar-li cinc gols, a part de l'1-5 assolit pel Reial Madrid (1963) i el 0-6 de l' Athletic FC de Bilbao (1945), tots dos en lliga.

Figura 16. Titular de la victòria enfront el FC Barcelona (Balears, 26 de desembre de 1941).

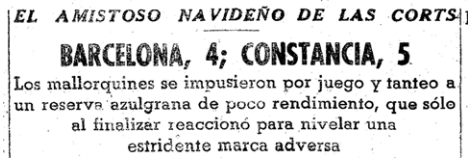

Figura 17. Titular de la victòria enfront el FC Barcelona (El Mundo Deportivo, 26 de desembre de 1941).

No és una fita transcendental en si mateixa, atès que es tractava d'un partit amistós jugat en dates nadalenques i els blaugranes varen fer jugar jugadors poc habituals. A més, aquella va ser l'única temporada que el FC Barcelona es va veure obligat a jugar la promoció de descens a Segona Divisió, així que l'equip blaugrana no es trobava en el seu millor moment. Però tanmateix, el rival, el camp i el resultat són mereixedors de ser recordats com una de les fites més llampants del Club inquer, i a les quals els seguidors són tan aficionats.

12. CLOENDA

Amb aquest apunt, entre lúdic i anecdòtic, donam per finalitzat aquest esbós esportiu i social d'uns temps previs i contemporanis a una societat esportiva cabdal en la identitat col·lectiva d'Inca. El Constància és un clar exemple que mereix ser valorat com el que és: un fet social fonamental de

Figura 18. Logotip commemoratiu del centenari del Club Esportiu Constància.

la història local inquera, causa i alhora conseqüència del dinamisme del seu teixit social, que va més enllà de la pràctica d'un joc organitzat amb onze individus i una pilota en un camp de gespa amb l'objectiu de ficar més gols que l'equip contrari. Si no, és inexplicable que una entitat d'aquestes característiques hagi pogut esdevenir centenària malgrat les dificultats viscudes. I que sigui per molts anys més.

BIBLIOGRAFIA

Llibres

Armengol Coll, Jaume; Armengol Coll, Antoni: La repressió a Inca : la República i la Guerra Civil. Palma: Baltar, 2005.

Diversos autors: Llibre d'or del futbol català. Barcelona: Edicions Monjoia, 1928.

García Gargallo, Manuel: Campeonatos Regionales de Baleares. Orígenes y desarrollo (1900-1940). Madrid: CIHEFE, 2019.

Garí Salleras, Bartomeu: La guerra civil a Porreres. Documenta Balear, 2007.

Llabrés, R.: Historial del CD Constancia. 1922-42. Palma: Editorial Politècnica, 1942.

Quetglas Martorell, Andreu: Síntesis histórica del CD Constancia. Inca: Impr. Colón, 1982.

Publicacions periòdiques

La Almudaina (Palma, 1887-1953)

Baleares (Palma, 1939-1996)

Baleares Deportiva (Palma, 1923-1923)

La Bicicleta (Palma, 1899-1899)

Ca Nostra (Inca, 1907-1929)

El Correo de Mallorca (Palma, 1910-1953)

Los Deportes (Barcelona, 1897-1910)

Dijous (Inca, 1974)

El Mundo Deportivo (Barcelona, 1906-)

Sport Balear (Palma, 1924-1926)

La Última Hora (Palma, 1893)

Arxius

Arxiu Antoni Janer Torrens

Arxiu Hilari Llabrés Esquilas

Arxiu del Regne de Mallorca